

Svetlana Morozova

LACRIMI TĂCUTE

Svetlana Morozova

LACRIMI TĂCUTE

*Carte pentru cei care
vor să scape de tensiune
și asuprire în familie*

Traducere din limba rusă:

Diana Guțu

EDITURA EGUMENITA

2019

Respect pentru oameni și cărți
 gata să apeleze la cunoștințele terapeutului pentru a înțelege de unde li se trag neplăcerile. Munca îmi aduce multă plăcere, motiv pentru care nu m-am oprit aici. M-am implicat într-un program de voluntariat al centrului „Siostrî” pentru a le da o mână de ajutor oamenilor care se află ori s-au aflat în situații de abuz. De-a lungul activității de voluntariat am aflat cât de puține lucruri cunoaște un simplu cetățean despre ce înseamnă abuz și cum să i se opună. Cartea pe care v-o propun revarsă lumină asupra acestui subiect.

Cuprins

Lacrimi tăcute	5
Din partea autorului	7
Mituri despre violența domestică	11
Cum recunoaștem un tiran	17
Tipurile de violență	27
Violența psihologică	39
Ciclul violenței	49
La ce se gândește el?	55
De unde provin tiranii?	61
Sfaturi periculoase	67
Roadele violenței	75
Îi este plăcută lui Dumnezeu violența domestică?	85
De ce femeile nu pleacă?	91
Copiii și violența domestică	95
Tiranul și societatea	99

Prin urmare, ce-i de făcut?	103
Cum să ajutăm o femeie care trăiește cu un tiran	113
Atunci când pleci, nu te uita înapoi	119
Mai există viață după abuz?	123
Postfață. Abuzul în familie: un lucru care nu poate fi justificat	127
Despre autor. Svetlana Andreevna Morozova	139

Distribuție:
 S.C. Egumenița S.R.L.
 tel./fax: 0236-326.730
 e-mail : editura@egumenita.ro
 www.egumenita.ro

Respect pentru oameni și cărți

sora sau fiica, care locuiește sub același acoperiș cu un tiran domestic. El poate să afle care dintre reprezentările lui despre violența domestică sunt adevărate și care false. Dacă însă pe această carte va pune mâna un bărbat agresiv, ea îl va ajuta să se convingă că nu este nimic ascuns care să nu se dea pe față.

Svetlana Morozova

MITURI DESPRE VIOLENȚA DOMESTICĂ

Violența domestică este întotdeauna „unde-va, acolo”: undeva în familiile de alcoolici și psihopați, dar nu la noi, nu la cunoștințele noastre atât de fericite, curate și culte... Însă dacă violența este destinul câtorva oameni marginali, de unde apar cele douăsprezece – paisprezece mii de femei care pier anual de mâna partenerilor? Or acesta este doar vârful aisbergului: un număr mult mai mare de femei rabdă ani în șir, temându-se să-și împărtășească durerea chiar și persoanelor apropiate. Ele plâng în taină, își acoperă vânătăile cu un strat generos de fond de ten, iar atunci când apar în public cu soțul, radiază ca de obicei de fericire, dând dovadă de o ipocrizie ieșită din comun, căci nu-i așa, trebuie să creeze impresia de familie ideală! Miturile despre care am început deja să vorbim contribuie la faptul că suferințele lor rămân invizibile pentru societate.

Principalul mit este acela că *femeile sunt cele care provoacă comportamentul violent*. „Ea mă cicălește”, „Ea mă provoacă” sunt cele mai frecvente justificări folosite de tiranii domestici. Soțiile lor sunt de asemenea influențate de acest mit: ani în șir

Respect pentru oameni și cărți

ele cred că cei care le torturează sunt niște oameni nemaipomeniți, pe care ele îi irită prin conduita lor greșită. Rămâne doar să găsească „butonul” potrivit! În căutarea acestui „buton” miraculos, martirele încearcă o mulțime de metode, urmează cursuri de feminitate, caută cauze la ele însele, sperând că dacă se vor purta altfel, „corect”, nu vor mai exista motive pentru a fi terorizate. „Înțelepciunea poporului” ține și ea isonul: „Bărbatul e capul, iar femeia – gâtul”... În realitate însă butonul care pune în mișcare mecanismul agresiunii nu este în mâinile victimei, ci în ale opresorului: el întotdeauna găsește pretext pentru violență. Dacă vrea, el poate considera drept „cicăleală” chiar și rugămintea femeii de a-i transmite solnița.

De vină este alcoolismul. În realitate mulți tirani domestici nu consumă deloc alcool. În ceea ce privește afirmația răspândită „De felul său, el este bun și se poartă urât numai atunci când dă peste cap un pahărel”, ar trebui să evocăm un experiment interesant, efectuat în anul 1975 de către psihologul Alan Lang și asistenții lui.

Câțiva studenți voluntari s-au oferit să participe la un studiu despre efectele alcoolului asupra diferitelor tipuri de comportament. La jumătate dintre cei supuși cercetării li s-a spus că vor primi un amestec de votcă și tonic, deși în realitate unii membri ai grupului (să-i zicem grupul de „așteptare alcoolică”) au primit numai tonic, fără votcă, însă nu știau asta. Celorlalți studenți li s-a comunicat că vor bea tonic curat (grupul de „așteptare non-alcoolică”), dar de

fapt unora dintre ei li s-a pus în băutură votcă. În continuare, fiecare participant era abordat de câte un asistent al inițiatorului experimentului, care se prezenta drept student și îl jignea pe cel supus cercetării. La sfârșitul experimentului fiecărui participant i s-a propus să-l pedepsească pe opresor cu șoc electric de intensitate diferită, de la slab la foarte puternic. Și ce credeți? Cei cercetați din grupul de „așteptare alcoolică”, indiferent că au consumat sau nu în realitate alcool, s-au dovedit a fi mai agresivi decât cei care credeau că băuseră numai tonic. Se pare că ei credeau că starea de ebrietate le conferea dreptul la cruzime.

Nu ne dorim să negăm influența alcoolului etilic asupra organismului. Alcoolul se aseamănă prin efect cu adrenalina. În plus, el diminuează atenția și posibilitatea de a judeca logic, lucru care favorizează apariția agresivității. Însă omul nu devine neapărat agresiv după ce consumă alcool, căci e ceva ce depinde de omul însuși, nu de substanță.

Dacă bărbatul se prevalează de argumentul „Pur și simplu am fost beat” înseamnă că el consideră admisibilă săvârșirea anumitor fapte după ce bea și admite posibilitatea acestui comportament pe viitor.

Cauza violenței este situația precară a familiei. După numeroase interviuri ale femeilor care descriu cât de cumplit le-au tratat bărbații lor renunțați², e greu să afirmăm că violența apare numai în

² Este vorba de bărbați vedete, adică oameni care nu se confruntă cu sărăcia (*n. trad.*)

familiiile oamenilor săraci și cu puțină școală. Printre tirani se numără bărbați din toate categoriile sociale: și muncitori, și preoți, și funcționari, și oameni de afaceri, și liber profesioniști, și doctori. Ei pot să aibă venituri mari, să prospere în domeniul lor de activitate și chiar să treacă drept exemple de moralitate pentru persoanele străine.

Totodată, femeile pe care și le aleg nu sunt neapărat niște cenușărese tăcute și inhibate: adesea la începutul vieții conjugale ele sunt niște persoane frumoase, energice, puternice (care pe măsura conviețuirii cu tiranul își pierd puterile, sănătatea și frumusețea), cu reușite profesionale (pe care de asemenea riscă în curând să le piardă). Potrivit datelor Centrului Național Rus pentru Prevenirea Violentei „ANNA”, majoritatea femeilor care apelează la ajutor au studii superioare. Firește, asta nu înseamnă că femeile școlite ajung să fie mai frecvent victime ale abuzului: pur și simplu, lor le este mai ușor să acceseze informația necesară și să conștientizeze că li se întâmplă ceva profund greșit. Cu toate acestea, trebuie să țineți minte că dacă alesul inimii și dumneavoastră aveți studii superioare și un serviciu bun, asta nu înseamnă că la ușa familiei voastre nu poate să bată violența.

Este inutil să te lupți cu abuzul domestic, el a existat și va exista întotdeauna. Dacă de-a lungul unei perioade semnificative din istoria omenirii capul familiei avea dreptul juridic nu doar să-și bată, ci chiar să-și omoare soția și copiii, care erau considerați proprietatea lui, în prezent această situație

nu mai pare normală. Statul îi protejează pe cei care întâmpină greutăți legate de autoapărare. În țările în care sunt bine dezvoltate mecanismele juridice de luptă cu violența domestică, precum și sistemul de prevenire a acesteia, mor mult mai puține femei: de exemplu, în Moldova, din momentul intrării în vigoare a legilor de prevenire a violenței intrafamiliale, numărul acestor cazuri s-a diminuat cu 30%. Un rol important îl deține și formarea unei clime sociale intolerabile față de violența domestică.

Tiraniile familiale se poartă agresiv cu toți și întotdeauna. Printre bărbații care practică violența domestică există un anumit procent de persoane care întâmpină probleme cu stăpânirea furiei, dar aceștia nu sunt atât de mulți cum se crede de obicei. De regulă, tiranul casei este în stare să-și controleze foarte bine comportamentul. El nu-și lovește niciodată șeful, nu lovește un agent de poliție sau vreo oficialitate, nu se încaieră cu cineva care îi este superior din punct de vedere fizic, nu-și tachinează colegul cu zeflemele. Adesea un om ca acesta produce o impresie plăcută asupra celor din jur, deoarece ei văd numai fața lui zâmbitoare și amabilă... Spre deosebire de membrii familiei, care au parte numai de rânjetul lui monstruos.

„Cine se iubește, se tachinează”.

În interacțiunea dintre oamenii apropiați survin conflicte, și aceasta este ceva normal. Din când în când avem nevoie să ne comparăm părerile, să discutăm în contradictoriu, să tragem anumite concluzii... Diferența dintre conflictul intrafamiliar și

abuzul domestic constă în aceea că în primul caz polemizează și contestă anumite situații niște oameni aflați pe poziție de egalitate, în timp ce agresorul caută să subjuge voința victimei sale, să o frângă. Pe tiranul domestic nu-l interesează părerea soției: el percepe controversa ca pe o luptă pe care se străduiește s-o câștige cu orice preț.

Observați cumva tendința care unește aceste mituri? Toate îl absolvă de răspundere pe tiran, îl prezintă drept victima slabă a unui alt om (femeia), a substanței (alcoolul), a condițiilor sociale sau a stării psihice... Toate orientează atenția asupra unor condiții exterioare și se abat de la întrebările: Cine este până la urma tiranul domestic? De ce face el asta? Ce scopuri urmărește?

CUM RECUNOAȘTEM UN TIRAN

Cum să deslușim în bărbat un viitor tiran domestic înainte ca el să devină ca atare? Bineînțeles, el nu ne doboară la pământ dintr-o lovitură chiar de la prima întâlnire. Dacă ar începe cu loviri și grosolăni, nicio femeie, poate doar una a cărei apreciere de sine ar fi extrem de scăzută, nu ar rămâne cu el. De regulă, la începutul poveștii de dragoste viitorul tiran este la fel de amabil ca și bărbații care nu au înclinații violente: el de asemenea oferă flori, face complimente, face remarci inteligente. Însă adesea deja în această etapă putem observa semnele nefericirii care se apropie.

Ina l-a cunoscut pe Andrei la ziua prietenei sale. Blondul frumos și bine făcut a cucerit-o prin faptul că a vorbit despre un film la care ea se uitase recent cu mare interes; apoi s-a dovedit că aveau multe alte puncte comune. Atunci când la sfârșitul petrecerii el i-a cerut numărul de telefon, ea nu s-a mirat câtuși de puțin. După două convorbiri telefonice, Andrei i-a propus Inei să iasă cu el. Ina s-a pregătit pentru întâlnire cu înfrigurare, alegând cu grijă în fața oglinzii hainele și accesorii. Spre locul stabilit de lângă cafenea zbura de parcă ar fi avut aripi. Văzându-l pe Andrei,

inima a început să bată mai tare; a observat-o și el și a desfăcut mâinile în întâmpinare, de parcă ar fi vrut s-o îmbrățișeze. Dar odată ce Ina s-a apropiat mai bine, expresia feței lui s-a schimbat, de parcă ar fi mușcat dintr-o lămâie. Au luat loc la masă, chelnerul le-a adus meniul... Ina alegea felurile de mâncare fără entuziasm: tovarășul ei era tăcut și continua să păstreze o mină posomorâtă. La întrebarea „Ce s-a întâmplat?”, i-a răspuns sacadat că totul este în regulă. Însă Ina vedea că îl îngrijora ceva! În cele din urmă, el a recunoscut:

- Rochia de pe tine este prea decupată. Nu poți să porți așa ceva pe stradă: toți bărbații își întorceau privirile după tine. Eu nu vreau ca femeia mea să se îmbrace așa!

Ina s-a fâstâcit. S-a muștrat în sinea ei pentru prostul gust. Firește, e neplăcut să auzi asemenea cuvinte, dar era vinovată! Pe când Andrei... Vasăzică, el își face griji pentru ea, e gelos chiar! Înseamnă că relația lor are viitor...

Sentimentul neplăcut nu i-a apărut Inei întâmplător: critica adusă ținutei sale nu a fost altceva decât o încercare de a o controla. Andrei și-a arogat dreptul de a aprecia exteriorul ei și de a se pronunța asupra felului în care trebuie să se îmbrace. Controlul poate să vizeze locul de muncă al femeii, oamenii cu care este în relații de prietenie, oamenii la care s-a uitat în mijlocul de transport – diferiți tirani domestici au fixuri diferite, însă neschimbătoare rămâne convingerea lor că au dreptul să decidă toate aspectele vieții femeii.

Atitudinea posesivă este un moment periculos. Femeia poate să se simtă măgulită de faptul că bărbatul este gelos, văzând în gelozie o dovadă a iubirii sale, dar în fapt comportamentul lui denotă posesivitate.

Într-un timp destul de scurt bărbatul gelos poate să „deducă” faptul că flirtați cu colegii sau clienții, cu prietenii de sex masculin, cu curierul, cu poștașul sau instalatorul... Bărbatul consideră controlul asupra femeii ca pe o datorie „sacră”!

Ludmila s-a obișnuit cu faptul că în orice companie atrăgea priviri bărbătești: fiind zâmbitoare și sociabilă, ea putea să treacă drept ușuratică. În realitate, studenta facultății de filozofie era foarte exigentă în privința relațiilor personale: își dorea să întemeieze o familie ortodoxă trainică cu un om care să împărtășească aceleași viziuni asupra vieții ca și ea. Cu toate acestea, mereu întâlnea bărbați care de la a doua sau a treia întâlnire îi propuneau o relație mai apropiată decât putea ea să le permită. „În vremea noastră liberă nu poți să te porți ca o mironosiță!” încercau să o convingă ei, iar după ce erau refuzați, o amenințau: „Voi pleca, iar tu vei regreta!” Ludmila nu regreta. Ea-și căuta bărbatul vieții urmărind niște criterii precise.

În cele din urmă, s-a întâmplat! L-a întâlnit pe acest bărbat la un iarmaroc ortodox: ca un cunosător veritabil, el discuta despre diferențele dintre icoanele Maicii Domnului. Ludmila avea și ea ceva de spus pe acest subiect, și așa, din vorbă-n vorbă, s-au cunoscut. În scurt timp, ea a

aflat: Mihail avea studii superioare și, în trecut, un serviciu bun la bancă, pe care l-a abandonat atunci când a înțeles Ortodoxia. Acum el muncea în folosul bisericii. Banii îi ajungeau, mai rămânea să întemeieze o familie... Însă cu cine? A întâlnit mai multe femei, dar atunci când le cunoștea mai îndeaproape, își dădea seama că toate erau avide, reci, incapabile să aibă grijă de persoanele dragi. Visau la carieră, erau de acord cu anticoncepționalele, care nu sunt altceva decât pruncucidere... El nu avea nevoie de așa ceva! Dar își pierduse deja nădejdea de a găsi altceva, gândind că, totuși, natura feminină este mai afectată decât cea masculină și cu asta nu se poate face nimic... „Cineva l-a rănit, s-a gândit Ludmila. Vreo femeie. L-a rănit prin neatendență, indiferență, lipsă de afecțiune... Însă eu nu sunt așa!”

Într-adevăr, constrângerea la relații intime este o varietate a violenței: dacă bărbatul îi cere asta femeii în calitate de „dovadă a iubirii” înseamnă că nu îl interesează deloc sentimentele ei. Așadar, Ludmila avea perfectă dreptate atunci când îi respingea pe cei care făceau presiuni asupra ei în această privință.

Însă ea a omis un alt semn al seriozității: afirmațiile misogine... Misoginia (din greacă *misos* – ură; *gyne* – femeie) presupune repulsie față de sexul feminin, ură față de femei. Dacă bărbatul are o părere proastă despre calitățile personale ale unei femei concrete, asta nu înseamnă nimic. Însă dacă el pune pe seama femeilor anumite trăsături în baza apartenenței la sexul feminin, le acuză pe toate femeile de aviditate,

superficialitate și alte lucruri de acest gen – vorbim de misoginie.

Remarcăm de asemenea că, pentru a-și justifica misoginia, Mihail potrivește lucrurile așa cum îi convine lui (trăsătură care-i caracterizează, în general, pe tiranii domestici): pricepându-se foarte bine la chipurile Maicii Domnului în icoane, el de parcă ar fi uitat că tocmai pe ea – „mai cinstită decât Heruvimii și mai slăvită fără de asemănare decât Serafimii” – Ortodoxia o consideră cel mai desăvârșit om dintre toți care au trăit vreodată (Hristos este Dumnezeu-Om). Și ea este femeie! În ceea ce privește așa-zisa „alterare mai accentuată a firii feminine”, această idee este dezmințită de cuvintele Apostolului Pavel: *Căci, căți în Hristos v-ați botezat, în Hristos v-ați îmbrăcat. Nu mai este iudeu, nici elin; nu mai este nici rob, nici liber; nu mai este parte bărbătească și parte femeiască, pentru că voi toți una sunteți în Hristos Iisus* (Galateni 3, 27-28).

Un alt semn îngrijorător apare atunci când bărbatul vă compară cu o altă femeie, indiferent că vorbește în termeni pozitivi sau negativi. „Fosta mea, Maria, era atât de răutăcioasă: veneam de la serviciu obosit, iar ea mă și trimitea să duc gunoiul”. Sau: „Maria, cu care am fost înainte de tine, era o gospodină nemaipomenită, nu am mai întâlnit de atunci așa femeie: de câte ori veneam, mereu era curățenie – niciun firicel de praf, iar de gătit, gătea mai bine ca la restaurant...”.

Dacă bărbatul dumneavoastră se comportă așa, întrebați-vă: de ce ar trebui un om care este cu dumneavoastră să introducă în relație terțe persoane cu